RENOVATIE

BINNENHOF

MET OOG VOOR DE OMGEVING

Voorstellen voor het behoud van de leefbaarheid
en aantrekkelijkheid van de Haagse binnenstad
tijdens de renovatie

Omgevingsoverleg Renovatie Binnenhof

Het Binnenhof is een icoon van de stad Den Haag en van Nederland.

de Geestendenis in duiken
KUNNEN WE DE HOFVIJVER EEN BEETJE ONTZIEN?
foto
foto
foto
Allure, kunnen we wat meer
BLABLA!
FOEI
WEL ALLEMAAL 3-D
NATUURLIJK
HEE! WAT DOET DAT BOUWHELMPJE IN DE KROONLUCHTER?
CÓÓK: VERSWINDEN MET ALLE OPLEIDINGS-INSTITUTEN!!
Iemand moet verantwoordelijk én aanspreekbaar zijn, en de telefoon opnemen bij klachten..
KUNNEN WE ALLES BINN HET BINNENHOF
Houd de lóó op peil
ANDERS WORDEN MENSEN ONTZÉTTEND BOOS!
WAAR KUNNEN DE AANNEMERS STRAKS PARKEREN?
en wat kunnen we doen als ze zich daar niet aan HOUDEN?
Overleg Renovatie Binnenhof, 21 no

HET DAK GAAT ERAF!

ONDERZOEK DOEN NAAR DE KOMENDE BEZOEKERS

Binnenhof

HET DAK GAAT ER AF!

MENSEN WILLEN GRAAG EEN "HALF DAGJE DEN HAAG" KUNNEN DOEN.

DENK DUS OOK IN ARRANGEMENTEN.

DAT WERKT OOK PRIMA VOOR (INTERNATIONALE) CONGRESBEZOEKERS!

MAAR ER ZIJN OOK MENSEN DIE WEL LANGER HIER ZIJN.

OOK VOORUIT KIJKEN! naar de komende 800 jaar?

LEUKE, MOOIE SCHUTTINGEN ROND DE BOUWPLAATS.

JE HEBT IDEEËN... én je hebt HAALBAARHEID.

ZOU JE VOORAF AL IETS KUNNEN DOEN?

HOE METEN WE HET AANTAL BEZOEKERS?

HEBBEN WE EEN GOEDE BAROMETER?

WAAR LIGT DE RODE DRAAD VAN HET BINNENHOF?

Gepast chique!

november 2016

DE BASIS IS HET BINNENHOF!
historische wandelroutes
dansvoorstellingen
hofmuziek
ja 800 JAAR GESCHIEDENIS!
OUDSTE REGERINGSBASIS DIE NOG STEEDS IN GEBRUIK IS
Voel de geschiedenis...
WE WILLEN TOERISTISCH PUBLIEK AAN BINNEN TREKKEN DAT PAST IN HET "HAAGS PROFIEL"
BOSTON & PARIJS DOEN HET OOK LEUK!
HOE VOORKOM JE EEN WILD GROEI AAN WANDELROUTES?
"PARTJE VOOR PARTJE", zodat er steeds wél een deel mooi te zien is?
Den Haag is internationaal!
LAAT MENSEN WETEN DAT ER OOK NÁ 17.00 UUR LEUKE DINGEN TE DOEN ZIJN...
KUN JE ER VEILIG LANGS LOPEN?
We hebben alle mogelijke knelpunten geanalyseerd voor de omgeving
"zicht op"... HOE ZIET HET ER STRAKS UIT OP ÁL DIE FOTO'S?
DIRECTE OVERLAST VAN DE BOUW (lawaai, stilen)
BEREIKBAARHEID VAN DE STAD, PARKEER-OVERLAST!
TAMETAMTATA
Moeten ook de jongeren trekken
MET IETS DAT 800 JAAR OUD IS? JA JOH!
ook: BEVOORRADING VAN DE WINKELS
MET "WEGCONTRACTEREN" BIJ EEN AANNEMER ZIJN WE ER NIET!
ZULLEN WE ALLE WINKELIERS EENS UITNODIGEN? ZIEN WAT ZIJ NODIG HEBBEN VAN ONS?
WANDVERSLAG.NL

RENOVATIE

BINNENHOF

MET OOG VOOR DE OMGEVING

Voorstellen voor het behoud van de leefbaarheid
en aantrekkelijkheid van de Haagse binnenstad
tijdens de renovatie

Omgevingsoverleg Renovatie Binnenhof

Inhoud

Voorwoord

1. Noodzaak renovatie 9
2. Omgevingsoverleg en werkgroepen 15
3. Omgevingsdoelstellingen renovatieperiode 21
4. Leefbare en goed bewoonbare directe omgeving 25
5. Behoud aantrekkingskracht Haagse binnenstad 33
6. Rode draad in communicatie 43
7. De volgende stap 51

Bijlage: Deelnemers Omgevingsoverleg en werkgroepen

Colofon

Voorwoord

Beste lezer,

De boodschap 'Het Binnenhof wordt gerenoveerd' roept in eerste instantie vragen op als 'Wat zou er gaan gebeuren?' en 'Waarom is dat nodig?' Als je er langer over nadenkt, ga je beseffen dat een klus van zo'n omvang veel impact zal hebben op de bewoners in de directe omgeving, de bezoekers aan de stad en de ondernemers eromheen.

Het Rijksvastgoedbedrijf heeft samen met de gemeente en Bureau Binnenstad Den Haag overleg georganiseerd met direct betrokkenen uit de Haagse binnenstad. Samen zijn we in staat gebleken een brede vertegenwoordiging van stakeholders in de werkgroepen en het Omgevingsoverleg te realiseren. Trots en verbondenheid met het Binnenhof worden door iedereen gedeeld. Tijdens een rondleiding is bovendien duidelijk geworden dat renovatie noodzakelijk is, willen wij trots kunnen blijven op dit unieke nationale culturele erfgoed.

De motivatie van de deelnemers om mee te werken aan een Plan van Aanpak varieerde van kansen en uitdagingen zien tot angst voor inkomensverlies en proberen fouten te voorkomen. Door deze verschillende uitgangsposities en belangen is de discussie over knelpunten en kansen, maar ook de zoektocht naar oplossingen, scherp gevoerd en heeft het advies aan duidelijkheid gewonnen.

Wij hebben veel energie, betrokkenheid en creativiteit ervaren. Onze dank gaat uit naar iedereen die zich hiervoor heeft ingespannen, vaak naast het eigen werk en bezigheden.

Zoals u in deze rapportage kunt lezen, zijn er veel ideeën, suggesties en aandachtspunten geformuleerd. Centraal staat dat alle partijen het erover eens zijn dat goede, tijdige en complete communicatie met de omgeving van groot belang is. U zult dit dan ook prominent aantreffen in onze aanbevelingen.

Deze rapportage biedt een heldere blik op hoe de omgeving meent het verdere proces te moeten vormgeven. Velen gaven aan met het Rijksvastgoedbedrijf en de gemeente te willen meewerken aan de verdere ontwikkeling én betrokken te willen blijven bij de verdere uitwerking. Gezien de constructieve gesprekken en bijeenkomsten heb ik er alle vertrouwen in dat het verdere proces goed gaat verlopen en dat alle partijen zich tot het uiterste zullen inspannen om de onvermijdelijke overlast zoveel mogelijk te beperken.

Wij verwachten met deze rapportage bouwstenen aan te dragen voor een gedegen Omgevingsprogramma dat ertoe bijdraagt dat het Binnenhof voor, tijdens en na de renovatie een aantrekkelijke plek blijft om te bezoeken, te werken en te wonen. Samen gaan we dit project tot een goed einde brengen, daarvan zijn we overtuigd.

Het resultaat: een Binnenhof waar toekomstige generaties politici, inwoners en ondernemers trots op kunnen zijn – en dat bezoekers uit de hele wereld een uniek inkijkje geeft in het democratisch hart van Nederland.

***Ad Dekkers**, voorzitter Omgevingsoverleg*
Directeur Bureau Binnenstad Den Haag

Mede namens:
***Jacco van der Vegte**, voorzitter werkgroep 'Rondom de bouwplaats'*
Projectmanager Rijksvastgoedbedrijf
***Mark van Oosterhout**, voorzitter werkgroep 'Bezoekers'*
Projectmanager gemeente Den Haag
***Marjolein van Dommelen**, voorzitter werkgroep 'Communicatie'*
Communicatiemanager

1.

Noodzaak renovatie

Het Binnenhof vormt het hart van de Nederlandse parlementaire democratie en het bestuur. Het monumentale complex omvat zo'n 650 kantoorruimtes met een totale vloeroppervlakte van circa 89.000 m². Hierin bevinden zich onder meer de werkruimtes van de Eerste en Tweede Kamer, Raad van State, de ministerraad en het ministerie van Algemene Zaken. Het Rijksvastgoedbedrijf is eigenaar van het acht eeuwen oude monument dat continu in bedrijf is. Het Binnenhof bestaat voor een deel uit de eeuwenoude gebouwen -eerste bouwperiode: circa 1250- die niet zijn meeontwikkeld met de eisen van deze tijd en over de jaren grotere en kleinere gebreken zijn gaan vertonen. Ook de 'nieuwbouw' van de Tweede Kamer uit 1992, met de plenaire vergaderzaal en de Statenpassage, behoeft na ruim 25 jaar intensief gebruik groot onderhoud. Om dit belangrijke cultureel erfgoed voor de lange termijn te behouden en meer veiligheid en betere (werk) omstandigheden voor gebruikers en bezoekers te realiseren, is renovatie dringend noodzakelijk.

Technische installaties zijn aan het einde van hun levensduur en vrijwel alle gebouwen moeten worden gemoderniseerd vanwege bouwkundige gebreken, brandveiligheid, houtrot, lekkende daken, ICT en gezondheidsrisico's.
De monumentale gebouwen lopen risico op onherstelbare en grote schade, onder meer door het ontbreken van brandcompartimentering. Ook de verscherpte eisen aan de beveiliging van gebruikers en bezoekers vereisen fundamentele aanpassingen. Verouderde bouwmaterialen, zoals asbest in delen van panden, vormen een probleem, maar er is ook sprake van betonrot, vochtige ruimten, roestvorming, loslatende geveltegels en slechte kozijnen. Lapmiddelen zijn geen optie meer. Een duurzame en integrale aanpak is nodig.

De regering heeft er daarom voor gekozen om het onderhoud in een keer en grootschalig uit te voeren in plaats van in delen. De Eerste en Tweede Kamer hebben hiermee ingestemd. Na intensieve voorbereidingen kan de renovatie in de zomer van 2020 van start gaan. Naar verwachting duurt het maximaal vijfeneenhalf jaar voor het gehele complex weer veilig en zonder storingen continu in bedrijf kan zijn.

VOOR DE GEBRUIKERS IS VOOR DE DUUR VAN DE RENOVATIE ANDERE HUISVESTING GEVONDEN.

- **Tweede Kamer: naar Bezuidenhoutseweg 67 (nu ministerie van Buitenlandse Zaken)**
- **Eerste Kamer: naar Lange Voorhout/Kazernestraat (voormalig pand Hoge Raad)**
- **Raad van State: naar Lange Voorhout/Kazernestraat (voormalig pand Hoge Raad)**
- **Ministerie van Algemene Zaken: waarschijnlijk naar het Catshuis**

Afbladderende verf, loslatende dakdelen, schimmelvorming en een wirwar aan oude leidingen.

Het Rijksvastgoedbedrijf is samen met de gebruikers van het Binnenhof bezig met de voorbereidingen van de renovatie. Vanuit het oogpunt van staatsveiligheid, heeft minister Blok (Wonen en Rijksdienst) opdrachten voor de renovatie officieel geheim verklaard. Er komt geen openbare aanbesteding voor bouwbedrijven, architecten, installateurs en andere specialisten. Gegevens over de beveiliging, installaties en inrichting van het gebouwencomplex mogen niet breed bekend worden. Wel zal het publiek zo veel mogelijk informatie krijgen over de renovatie. Bovendien zal er in de aanloop naar en tijdens de renovatie veelvuldig overleg zijn met de omwonenden en ondernemers uit de directe omgeving om mogelijk nadeel zoveel mogelijk beperkt te houden en -als het even kan- de renovatie juist te benutten als een toeristische kans voor de stad Den Haag en voor Nederland.

Renovatie Binnenhof in 5,5 jaar

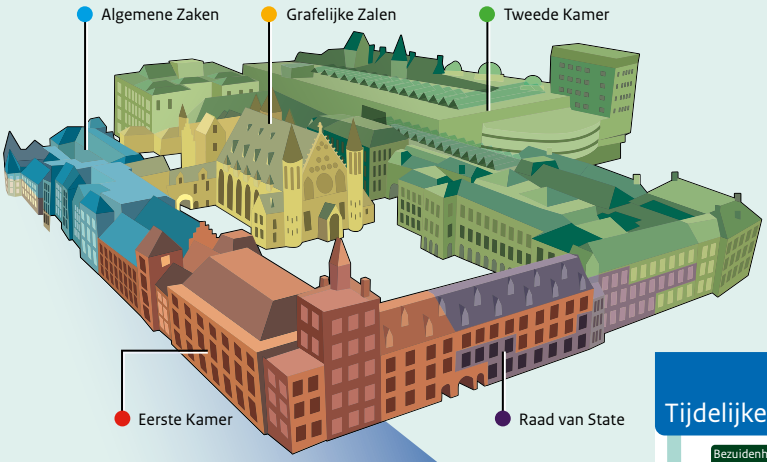

Helft van Hofvijver is bouwplaats

Helft van Lange Poten is bouwplaats

- Renovatie
- Route publiek via loopbrug
- Bouwplaats
- Bouwverkeer

Tijdelijke huisvesting

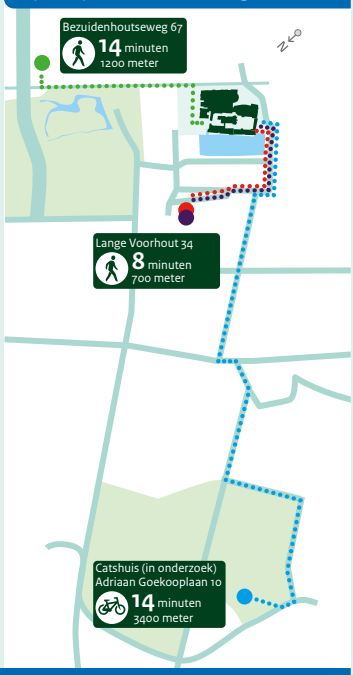

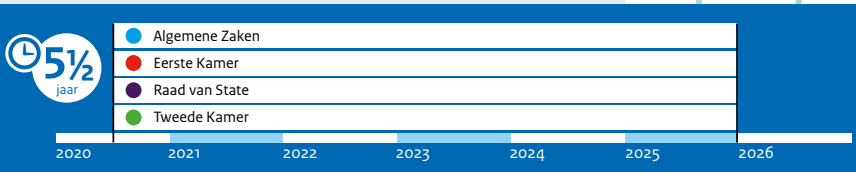

€ 475 miljoen

Rijksvastgoedbedrijf, november 2016

Al eeuwen dagelijks in gebruik

De stad Den Haag ontstaat rond 1248 als de Hollandse graaf Willem II besluit een paleis te bouwen op de kruising van de wegen naar Delft, Gouda, Leiden en het Westland. Hij kiest deze plek omdat er veel wild is in de bossen en vers drinkwater vanuit een duinbeekje in het Haagse bos. Na het overlijden van zijn vader voltooide zoon Floris V de bouw van het paleis De Ridderzaal. Hiermee ontstaat het Binnenhof, dat oorspronkelijk een paleis is voor de graven van Holland. Floris V woont in het paleis en de gebouwen worden ook gebruikt voor rechtspraak.
Rond 1500 zijn de Nederlanden een deel van het Spaanse koninkrijk. In Den Haag vergaderen de staten uit alle provincies: de Staten-Generaal. Op het Binnenhof wordt in 1581 de acte ondertekend waarmee de Nederlanden zich losmaken van Spanje en de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden ontstaat.
Rond 1790 wordt een nieuwe vleugel gebouwd aan de overkant van het Binnenhof. Een klein paleis met Franse allure. Het pronkstuk ervan, de imposante balzaal, werd later de vaste behuizing van onze Tweede Kamer. In 1796 al werd de zaal ingenomen door de Nationale Vergadering, naar Frans voorbeeld de eerste ook werkelijk door het volk gekozen vertegenwoordiging.

2.

Omgevingsoverleg en werkgroepen

Kort nadat het kabinet in september 2015 had besloten tot de grootscheepse renovatie van het Binnenhof, hebben minister Blok en wethouder Revis de stakeholders uit de omgeving uitgenodigd mee te denken over maatregelen, activiteiten en kansen voor en rondom het renovatieproject.

In de brief aan de Tweede Kamer van 26 april 2016 schreef minister Blok dat 'het initiatief om samen met de gemeente Den Haag en direct betrokkenen te komen tot een Plan van Aanpak Omgeving, van start is gegaan'.

DIT PLAN RICHT ZICH OP DRIE THEMA'S:

- **het aantrekkelijk houden van het Binnenhof en omgeving voor bezoekers,**
- **het beperken van overlast tijdens de bouwwerkzaamheden**

en

- **de communicatie die hierbij nodig is.**

De omgevingspartijen – vertegenwoordigd door zo'n veertig personen (zie bijlage) – hebben de afgelopen maanden intensief en zeer constructief gesproken over de mogelijke effecten van de renovatie van het Binnenhof op de directe omgeving. Daarbij ging het onder meer over de directe en indirecte gevolgen voor de leefbaarheid en bereikbaarheid van de binnenstad en haar inwoners, de aantrekkelijkheid voor bezoekers en de communicatie rond de renovatie.

De consultatie vond plaats in de vorm van een Omgevingsoverleg en drie werkgroepen: 'Rondom de bouwplaats', 'Bezoekers' en 'Communicatie'. In een aantal intensieve sessies zijn doelstellingen geformuleerd, voorwaarden benoemd, suggesties gedaan en ideeën verzameld. Er is daarbij gezocht naar mogelijkheden om de onvermijdelijke overlast zoveel mogelijk te beperken en de renovatie te benutten voor nieuwe kansen in de samenwerking tussen alle betrokken organisaties.

In deze rapportage komen de tot dusver bereikte resultaten samen. Betrokkenen in het vervolgtraject worden van harte uitgenodigd om deze opbrengst te benutten bij de nadere vormgeving van het Omgevingsprogramma.

Het oudste regeringscentrum ter wereld

Het Binnenhof is een icoon van de stad Den Haag en van Nederland. Dé plek waar het kloppend hart van de Nederlandse democratie is gehuisvest. De ontstaansgeschiedenis van het Binnenhof en de vele wijzigingen die het complex in de eeuwen sindsdien heeft doorgemaakt, spreken tot de verbeelding. Ook de aanraakbaarheid van de Nederlandse democratie, de toegankelijkheid van het wereldberoemde Binnenhof en de onbekende schatten aan kamers, zalen en historische verhalen, maken het tot een uitzonderlijke plek in Nederland.

Het Binnenhof is het oudste regeringscentrum ter wereld dat nog steeds in gebruik is. Het is dus niet verwonderlijk dat het Binnenhof, in het hart van de Haagse binnenstad, jaarlijks vele bezoekers uit binnen- en buitenland trekt. De snelle toerist maakt een foto. De meest gemaakte foto van Den Haag is aan de rand van de Hofvijver met het Binnenhof in beeld en de skyline van Den Haag op de achtergrond. Veel bezoekers boeken ook een rondleiding en maken zo intensief kennis met de gebouwen, de historie en de functies van het complex.

Renovatie zonder verlies van aantrekkingskracht

Renoveren van het Binnenhof heeft tot gevolg dat het politiek-bestuurlijke proces vijfeneenhalf jaar op een andere locatie plaatsvindt. Minister, wethouder en betrokken partijen hebben de wens uitgesproken dat de omgeving rondom het Binnenhof tijdens de renovatie een aantrekkelijk gebied blijft en het aantal bezoekers niet of nauwelijks afneemt.

Voor de ondernemers en horeca rond het Binnenhof is dit van groot belang. Een aantrekkelijk gebied houdt de toestroom van bezoekers in stand. Voor de omwonenden is het behoud van de leefbaarheid van groot belang. De bereikbaarheid van het gebied is voor alle betrokkenen relevant.

Voor lopende of fietsende passanten is een veilige route van belang. Bovendien zal er voor bezoekers en toeristen in de directe omgeving iets te zien en te beleven moeten zijn dat zich kan meten met de huidige aantrekkingskracht van het Binnenhof.

Gezamenlijk vertrekpunt
De samenwerkende partijen voerden de gesprekken vanuit een gezamenlijk vertrekpunt dat richting geeft en nut en noodzaak van de renovatie van het Binnenhof verwoordt:

"Het Binnenhof moet worden aangepast aan de eisen van deze tijd. Enerzijds omdat wetten zijn aangescherpt, anderzijds omdat werken en leven in de 21ste eeuw om eigentijdse faciliteiten vraagt. De samenleving verandert en de toegankelijkheid van het Binnenhof kan alleen worden gewaarborgd als de veiligheid optimaal is. Daarnaast is het nodig om groot onderhoud aan het gebouwencomplex te plegen, zoals nieuwe daken en het vervangen van versleten installaties.

Het is van eminent belang dat tijdens de renovatie het democratisch proces van de Eerste en Tweede Kamer ongestoord doorgang vindt. De afgelopen jaren werd onderhoud daarom alleen tijdens periodes van reces uitgevoerd. Deze periodes zijn te kort voor het grootschalige, fundamentele onderhoud en de aanpassingen van de historische gebouwen aan de eisen van deze tijd, die beide dringend nodig zijn.

De uitvoering van de renovatie van het Binnenhof begint in de zomer van 2020 en zal naar verwachting 5,5 jaar duren. In die periode wordt het complex een bouwplaats en krijgen Kamerleden, de minister-president en zijn staf, bestuurders en ambtenaren een andere werkplek."

LEOPOLD

3.

Omgevingsdoelstellingen renovatieperiode

Op basis van de doelstellingen van minister Blok en wethouder Revis formuleerden de drie werkgroepen hun eigen doelen, wensen en eisen. Uitgangspunt van alle betrokkenen was om de nadelige gevolgen en effecten van de renovatie tot een minimum te beperken.

DE DOELSTELLINGEN DIE ALLE BETROKKEN PARTIJEN GEZAMENLIJK NASTREVEN, ZIJN:

I. De binnenstad van Den Haag blijft aantrekkelijk.

a. De stroom bezoekers naar het gebied rondom het Binnenhof blijft onverminderd groot. De stad blijft aantrekkelijk voor de nationale en internationale bezoeker en toerist. Mits goed gepositioneerd en als 'belevenis' aantrekkelijk gemaakt, kan de renovatie van het Binnenhof wellicht zelfs aanleiding zijn om juist nú Den Haag te bezoeken.

b. Het aantal bezoekers dat naar het Binnenhof komt vanwege de 'democratie en rechtsstaat' blijft minimaal gelijk. Bezoekers, waaronder veel scholieren, krijgen de unieke gelegenheid om zowel het parlement in werking te bezoeken in de tijdelijke huisvesting als het Binnenhof tijdens de verbouwing.

c. Afstemming van (bouw)projecten en communicatie met betrekking tot de aantrekkelijkheid, bereikbaarheid en veiligheid van de binnenstad heeft bij alle betrokkenen een hoge prioriteit.

II. De omgeving van het Binnenhof blijft leefbaar en bewoonbaar.

d. De overlast voor de directe omgeving van het Binnenhof blijft zo beperkt mogelijk. De leefomgeving blijft onverminderd aandacht krijgen op de aspecten schoon, heel, veilig, groen en bereikbaar.

III. 800 jaar Binnenhof en de veranderende samenleving vormen de rode draad in de communicatie naar vele (binnenlandse) doelgroepen.

e. De renovatie is een uitgelezen kans om de rijke geschiedenis van het Binnenhof, de Nederlandse democratie en de samenleving rond het Binnenhof opnieuw te vertellen en te laten beleven. Dat gebeurt via print en online middelen, maar ook door passende, aantrekkelijke evenementen rond de bouwplaats te organiseren.

HOFZICHT
ADVOCATEN
SIEBEL
Juweliers
FEBO
FINAL
SALE

4.

Leefbare en goed bewoonbare directe omgeving

De kern van de renovatie betreft het Binnenhof zelf, dat in de bouwhekken komt te staan. De directe omgeving omvat bewoners, ondernemers, vastgoedeigenaren en instellingen gelegen aan of vlakbij het Binnenhof, zoals het Mauritshuis. Voor bewoners en ondernemers is het van belang dat de leefbaarheid en bewoonbaarheid van het gebied gewaarborgd is. Voor de ondernemers is het bovendien van belang dat de bezoekersstroom tenminste gelijk blijft. Er is contact gelegd met veel mensen in de directe omgeving; een aantal heeft ook meegewerkt aan het tot stand komen van deze rapportage. Voor alle betrokken partijen is een goed contact tussen het Rijksvastgoedbedrijf, de gemeente Den Haag en de directe omgeving essentieel. Het kennen van elkaars belangen en wensen, tegen de achtergrond van de renovatie, vormt de basis om gezamenlijk te zoeken naar mogelijkheden om de effecten van de renovatie acceptabel en kansrijk te laten zijn.

Vooraf en tijdens de renovatie is er intensief contact met de directe omgeving van het Binnenhof om gezamenlijk eventuele hinder te bespreken en waar mogelijk te beperken.

De samenwerking met de omgevingspartijen wordt in 2017 voortgezet. Het Rijksvastgoedbedrijf benoemt een omgevingsmanager en geeft het omgevingsmanagement vorm, inclusief de bijbehorende omgevingscommunicatie.

Goede contacten, afstemming en communicatielijnen tussen omwonenden, ondernemers, horeca, vastgoedeigenaren en de projectorganisatie krijgen verder vorm. Deze contacten zijn een belangrijke basis voor het gezamenlijk leefbaar en bewoonbaar houden van de omgeving tijdens de renovatie. Het Rijksvastgoedbedrijf neemt hiervoor het initiatief en zorgt voor een persoonlijk aanspreekpunt: de omgevingsmanager.

De omgeving van het Binnenhof 'schoon, heel, veilig, groen en bereikbaar' houden, is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokkenen: de omgevingspartijen, bezoekers, passanten, projectorganisatie Renovatie Binnenhof, uitvoerende partijen en de gemeente Den Haag. Deze aspecten zijn een voorwaarde om het gebied aantrekkelijk te houden voor alle bezoekers. Onder aansturing en regie van de gemeente zullen de betrokken partijen hiervoor gezamenlijk zorgdragen.

Beperken bouwhinder

Tijdens de renovatie zal de directe omgeving van het Binnenhof bouwhinder ervaren. Dit kan in de vorm van geluids-, trilling- of stofoverlast zijn, overlast van de bouwomheining, rommel van de bouwplaats, bouwverkeer of afsluitingen en tijdelijke verkeerssituaties. De mate van ervaren hinder zal voor iedereen anders zijn. Om de impact van de renovatie op de omgeving acceptabel te houden moeten we rekening houden met elkaar en elkaars belangen. Goed contact tussen de directe omgeving en de projectorganisatie Renovatie Binnenhof is hierbij essentieel. Weten wat je kunt verwachten en daarop kunnen anticiperen is relevant voor bouwers, bewoners en ondernemers. Belangrijke aspecten in de contacten en communicatie zijn dan ook zorgvuldigheid, tijdigheid en volledigheid.

Sturen op ‘schoon, heel, veilig, groen en bereikbaar’ van het gebied rondom het Binnenhof gebeurt vooraf, tijdens en na de renovatie onder leiding van de gemeente Den Haag.

Ondanks de samenwerking en het sturen op gezamenlijke omgevingswaarden, kunnen er klachten of schadeclaims komen. Om de indiener niet van het kastje naar de muur te sturen kan hij of zij alle soorten klachten op één centraal punt indienen. Hier zorgt men ervoor dat de klacht bij de juiste verantwoordelijke partij/instantie terecht komt en wordt afgehandeld. Voor calamiteiten is er 24/7 de mogelijkheid om een melding of klacht in te dienen, die zo nodig ook meteen verholpen wordt. De omgevingsmanager beschikt over middelen en mogelijkheden om klachten snel en adequaat te laten verhelpen. Het Rijksvastgoedbedrijf draagt zorg voor de passende invulling van de klachtenafhandeling tijdens de renovatie.

Klachtenafhandeling gebeurt snel, efficiënt en klantvriendelijk. Het Rijksvastgoedbedrijf draagt zorg voor een passende aanpak.

Uit de overleggen kwamen belangrijke punten naar voren om de omgeving leefbaar en bewoonbaar te houden. Deze worden als voorwaarden meegenomen in de contracten voor het uitvoerende werk.

BEHEERSMAATREGELEN DIE DE WERKGROEPEN ONDER MEER HEBBEN BENOEMD EN UITGEWERKT:

- Het verminderen van de duur van de overlast voor de directe omgeving door een slimme bouwfasering; met name Lange Poten niet onnodig lang belasten met werkzaamheden; mogelijk het werk concentreren in één periode.
- De Hofvijver (liefst geheel of deels) vrijhouden, zodat het zicht op het Binnenhof zo lang mogelijk behouden blijft voor toeristen en omwonenden.
- Inspannen om extra overlast van ongedierte in de omgeving door de renovatie te minimaliseren.
- Afstemmen van werkzaamheden die kunnen zorgen voor trillingsoverlast voor het Mauritshuis en directe omgeving en het nemen van passende voorzorgsmaatregelen.
- Realiseren van een aantrekkelijke aankleding van de bouwplaats, waarbij zo mogelijk een deel van de gebouwen zichtbaar blijft.
- Goede en structurele contacten organiseren tussen de directe omgeving en de projectorganisatie renovatie Binnenhof, zodat wensen en belangen van de directe omgeving bekend zijn en meewegen bij besluiten over bouwwerkzaamheden.

- **Heldere communicatie over de renovatie (werkzaamheden, fasering en risico's), zodat men goed, tijdig en volledig geïnformeerd is en in staat is persoonlijke en zakelijke maatregelen te nemen.**
- **Kennen van aanspreekpunten en 24/7 bereikbaarheid voor calamiteiten.**
- **De bouwplaats goed laten aansluiten op de openbare ruimte zodat een aantrekkelijke verbinding met de omgeving blijft bestaan.**
- **De bereikbaarheid van de directe omgeving van het Binnenhof goed houden.**
- **De bereikbaarheid van het gebied rondom het Binnenhof goed houden en een overzichtelijke en duidelijke bewegwijzering realiseren.**
- **Bereikbaarheid van de directe omgeving van het Binnenhof (o.a. Mauritshuis) waarborgen voor passagiers van tourbussen.**
- **Verkeer- en parkeeroverlast van groot verkeer en busjes voorkomen en overlast van bouwverkeer en containers beperken.**

De omgevingspartijen hebben tijdens het overleg veel suggesties gedaan en mogelijke knelpunten benoemd. Het Rijksvastgoedbedrijf, de opdrachtgever van het project, neemt de omgevingsbelangen uitermate serieus. In de overleggen met de ontwerpende en uitvoerende partijen worden de omgevingsbelangen expliciet ingebracht en zoekt men naar balans tussen een optimale uitvoering en het beperken van de bouwhinder.

5.

Behoud aantrekkingskracht Haagse binnenstad

Den Haag, 'Stad aan zee', ontvangt jaarlijks miljoenen bezoekers uit binnen- en buitenland. Het toerisme naar Den Haag groeit hard –zowel het dagbezoek als het verblijfsbezoek– en de economische impact is groot. De ambities om verder te groeien zijn geformuleerd in de middellangetermijnstrategie 2017-2023, ontwikkeld door Den Haag Marketing. De historische binnenstad, waarin het Binnenhof een 'landmark' is, vormt een belangrijk element in de aantrekkelijkheid van de stad. In de marketingstrategie wordt gesproken van 'Quality of Life, Haags DNA'.

Meetpunten in de binnenstad geven aan dat er zich jaarlijks miljoenen mensen in de omgeving van het Binnenhof bevinden. Ondanks dat we het doel van hun aanwezigheid daar niet precies kennen, vormt dit een basis van waaruit gedacht en gerekend kan worden. Mogelijk neemt het aantal passanten af als de gebruikers van het Binnenhof elders gehuisvest zijn. Hoe dan ook, de ambitie is om het aantal bezoekers op peil te houden. Daarom is besproken welke voorwaarden gelden en welke activiteiten tenminste uitgevoerd moeten worden om de bezoekersstroom minimaal gelijk en de Haagse binnenstad aantrekkelijk te houden.

De stroom bezoekers naar de Haagse binnenstad blijft onverminderd groot: de binnenstad blijft aantrekkelijk voor de nationale en internationale bezoeker.

Bezoekers uit binnen- en buitenland
In de werkgroepen is een omgevingsanalyse gemaakt en zijn de belangrijkste bezoekers aan Den Haag in kaart gebracht. Zij zijn te verdelen in verschillende groepen, waarvan we er hier twee beschrijven. Ten eerste de bezoeker uit binnen- en buitenland, voor wie het Binnenhof vooral een hoogwaardig fotomoment is. Het Binnenhof is het decor van een belangrijk 'plaatje' als herinnering en 'bewijs' van het bezoek.

Deze bezoeker vervolgt zijn weg, de touringcar in en de stad uit of verder de stad in om te genieten van het aantrekkelijks dat Den Haag nog meer te bieden heeft. Deze bezoekers zijn economisch interessant. Voor hen is het nodig een aantrekkelijk 'beeld' van het Binnenhof te blijven bieden, eventueel met een nog interessanter fotomoment dan nu het geval is. Het is op dit moment nog niet bekend of het zicht op het complex vanaf de Hofvijver behouden kan blijven of dat er pontons met bijvoorbeeld bouwkranen zullen komen die het uitzicht belemmeren. Doel is het zicht

grotendeels intact te houden. Bovendien wordt er gezocht naar mogelijkheden om een speels karakter toe te voegen om op dé fotografieplek een nog boeiender 'plaatje' te kunnen maken. De bouwschutting of de Hofvijver bieden mogelijkheden om -door bijvoorbeeld kunstenaars- iets bijzonders te creëren. Liefst wordt rond het Binnenhof een wisselende (kunst) attractie georganiseerd die de 'reason to travel' voor de (internationale) toerist vergroot, omdat ook dit fotomoment uniek is.

> Het zicht op het Binnenhof vanaf de Hofvijver – de meest gefotografeerde plek van Den Haag – zal veranderen, maar blijft gedurende vijfeneenhalf jaar een interessante plek om te fotograferen voor de (internationale) bezoeker. Het Rijksvastgoedbedrijf neemt als randvoorwaarde mee in de afspraken met aannemers dat het zicht zolang mogelijk behouden blijft.

Een tweede belangrijke groep bezoekers aan de Haagse binnenstad zijn jongeren en welvarende senioren die een Citytrip maken in Europa. Om Den Haag als bestemming extra aantrekkelijk te laten zijn, is het bieden van een 'eenmalige mogelijkheid', liefst met een grote cultuur- en kwaliteitswaarde belangrijk. Zo kunnen bijvoorbeeld zalen van het Binnenhof die normaal gesloten zijn voor de duur van de renovatie worden opengesteld voor het publiek. Ook kunnen er tijdens de renovatie interessante en unieke tentoonstellingen in Den Haag georganiseerd worden samen met het Mauritshuis, het Haags Historisch museum, Escher in het Paleis, het Museon en andere musea.

Als deze tentoonstellingen een link hebben met het Binnenhof, bieden wandelingen in de omgeving als aanvullend arrangement wellicht mogelijkheden. Verschillende partijen

streven ernaar om interessante kunst- en cultuurmanifestaties rond het Binnenhof te organiseren, liefst in de openbare ruimte. Aanbieders kunnen tijdens de renovatie ook de bestaande geschiedkundige wandelingen, arrangementen en rondleidingen door de stad aanpassen en dit onderwerp meenemen in de toelichting.

Bijzondere eenmalige 'reason to travel' activiteiten met een grote cultuur- en kwaliteitswaarde rond het Binnenhof of in musea in Den Haag vergroten de aantrekkelijkheid als bestemming voor een Citytrip. Een programma met deze activiteiten wordt opgesteld door Den Haag Marketing, Stichting Marketing Haagse Binnenstad, het Mauritshuis en culturele Haagse instanties, indien nodig gefaciliteerd door het Rijksvastgoedbedrijf en de gebruikers van het Binnenhof.

Schatkamer van Nederland

Het Binnenhof biedt een schat aan verhalen, anekdotes en ruimtes die een verrassend licht werpen op de Nederlandse democratie en de nationale geschiedenis. De renovatie van het Binnenhof is het moment om al deze verhalen en ruimten opnieuw aan alle inwoners van ons land aan te bieden. Gedurende de vijfeneenhalf jaar dat het Binnenhof dicht is, wordt het op een andere wijze ontsloten. Ter plekke via een loopbrug om er van boven op te kijken, via een informatiecentrum om er meer van te weten te komen en door kunst- en culturele events langs de bouwhekken. Waar mogelijk gaan zalen die normaal niet open zijn voor het publiek nu korte tijd open.

Bezoekers aan het Binnenhof
Toeristen kiezen voor Den Haag vanwege de combinatie stad, strand, zee en cultuur. Het Binnenhof vormt een belangrijk cultuurelement in de binnenstad. De bezoeker die meer van de Nederlandse democratie en geschiedenis wil weten kan bij ProDemos terecht. Deze organisatie ontvangt jaarlijks 90.000 scholieren en 50.000 andere bezoekers voor rondleidingen op en rond het Binnenhof.

> Het aantal bezoekers dat naar het Binnenhof komt vanwege de democratie en rechtsstaat blijft minimaal gelijk. Bezoekers krijgen de unieke gelegenheid om zowel het parlement in werking te bezoeken in de tijdelijke huisvesting als het Binnenhof in verbouwing.

Met ProDemos en Den Haag Marketing zijn er kansen om via de renovatie het verhaal over de Nederlandse democratie, het Binnenhof en de ontwikkeling van de samenleving eromheen (gelieerd aan de historische binnenstad) te vertellen en een passende (culturele) programmering rond de bouwplaats te organiseren. Het project Renovatie Binnenhof, de gemeente en de gebruikers dragen graag hun steentje bij om de rijke geschiedenis van het Binnenhof 'uniek en eenmalig' te presenteren aan de bezoekers.

HET VERHAAL OVER DE GESCHIEDENIS VAN DE NEDERLANDSE DEMOCRATIE EN HET BINNENHOF ZAL AAN BEZOEKERS -INDIVIDUEEL OF IN GROEPSVERBAND- ONDER MEER WORDEN AANGEBODEN DOOR:

- **het tijdelijk openstellen van zalen/ruimtes op het Binnenhof in de periode nadat de gebruikers zijn verhuisd en voordat de aannemer start met de bouwwerkzaamheden.**
- **de mogelijkheid om via een loopbrug het Binnenhof in verbouwing van bovenaf te bekijken.**
- **tijdens de renovatie regelmatig en zoveel als mogelijk, delen van het complex toegankelijk te houden voor publiek en onder meer 'hard-hat' tours te organiseren voor groepen.**
- **een informatiecentrum in te richten over de renovatie, de parlementaire geschiedenis en de rijke historie van het Binnenhof.**
- **historische objecten vanuit de kamers en zalen van het Binnenhof tijdelijk elders tentoon te stellen.**
- **het virtueel 'open' houden van het Binnenhof met actuele en historische 3D-modellen.**
- **kunst en cultuurmanifestaties die passend zijn bij de historie van het Binnenhof.**
- **restauratie-activiteiten zichtbaar te maken.**

De primaire doelgroep van ProDemos is scholieren. De organisatie heeft aangegeven dat alle scholieren die tijdens de renovatie op bezoek komen een bezoek brengen aan de tijdelijke Tweede Kamer en zo mogelijk ook aan de tijdelijke Eerste Kamer. Zij krijgen het Binnenhof in verbouwing te zien, maar ook de omgeving van het complex om de historische betekenis en band met deze omgeving te benadrukken.

Om de logistiek van de bezoeken goed en strak te regelen wil ProDemos georganiseerd vervoer inzetten. Dit kunnen bussen zijn, historische trams of anderszins. De vervoersbeweging kan tevens worden benut om meer van de omgeving te laten zien, bijvoorbeeld door een route langs het Vredespaleis. Ook het gebruik van dit vervoer door andere doelgroepen zoals bezoekers van de publieke tribune van de Tweede Kamer die een bezoek aan het Binnenhof in verbouwing willen brengen, lijkt een reële kans.

> Bezoeken van scholieren -en overige belangstellenden- aan de parlementaire democratie gaan onverminderd door tijdens de renovatie. ProDemos zorgt voor logistieke oplossingen en zoekt daarbij naar een verbreding van doelgroepen en producten. ProDemos stelt het programma op, het Rijksvastgoedbedrijf en de gebruikers van het Binnenhof faciliteren daar waar nodig.

Afstemming en communicatie optimaliseren
De beleving van de Haagse binnenstad door bewoners, ondernemers, medewerkers en bezoekers wordt bepaald door uiteenlopende aspecten, zoals ontmoetingen, bezienswaardigheden, de bereikbaarheid en de kwaliteit van de openbare ruimte, maar ook andere projecten die de binnenstad beïnvloeden. Tijdens en voorafgaand aan de renovatie van het Binnenhof zullen er meer ruimtelijke en

sociale projecten in het centrum van de stad plaatsvinden, zoals de ontwikkelingen rond het Museumkwartier, de stadsentrees, waaronder de Haagse Loper, en De Kern Bijzonder. Om de stroom bezoekers op peil te houden, de leefbaarheid en bewoonbaarheid te waarborgen en de uitvoering van alle bouw- en renovatieprojecten soepel te laten verlopen, is afstemming van en communicatie over alle ontwikkelingen in de binnenstad nodig.

Afstemming over de planning en uitvoering van ontwikkelingen en uitvoeringsprojecten in de binnenstad wordt onder leiding van de gemeente Den Haag vooraf en tijdens de renovatie van het Binnenhof geïntensiveerd.

Communicatie vanuit het project renovatie Binnenhof wint aan kracht als de gemeente Den Haag tegelijkertijd inzet op intensieve afstemming en communicatie richting de vele doelgroepen over relevante ontwikkelingen en uitvoeringsprojecten in de binnenstad. Vooraf en tijdens de renovatie is er intensief contact tussen de partijen die vanuit marketing, business en leefbaarheid met de binnenstad bezig zijn. In de binnenstad wordt al veel gezamenlijk opgetrokken. Stichting Binnenstad Den Haag, Stichting Marketing Haagse Binnenstad, Bureau Binnenstad, de gemeente en de vele private partijen werken goed en intensief samen.

‘Voel de geschiedenis’

Het Voorhout
De plaets
Vyver Bergh
Vyver
Het Buyten Hof
Binnen Hof
Marckt
Stadt
Kalk marckt

6.

Rode draad in communicatie

De renovatie is een logische stap voor het steeds veranderende Binnenhof, dat zich door de eeuwen heen altijd heeft aangepast aan de tijd. Dit ervaren, beleven, doorkijkjes geven naar de toekomst en het momentum van de renovatie benutten om de rijke geschiedenis van het Binnenhof te vertellen, is de rode draad van de communicatiestrategie rondom het project. De aanpak en middelenkeuze zijn afhankelijk van de boodschappen aan de verschillende doelgroepen, maar altijd gericht op het realiseren van de hoofddoelstellingen zoals in hoofdstuk 3 benoemd.

Voor en tijdens de renovatie wordt gecommuniceerd met verschillende doelgroepen over het project én over het Binnenhof als icoon van Nederland. De renovatie is het uitgelezen moment om de rijke geschiedenis van het Binnenhof, de Nederlandse democratie en de samenleving rond het Binnenhof, opnieuw te vertellen en te laten beleven.

Een Binnenhof dat meegaat met de tijd
Voor alle doelgroepen geldt dat -in meer of mindere mate- 800 jaar geschiedenis van het Binnenhof en de veranderende samenleving de rode draad in communicatie vormt. Dit concept wordt uitgewerkt en op verschillende manieren passend aangeboden. De berichtgeving over en activiteiten op en rond het Binnenhof laten zien dat er al eeuwen lang sprake is van aanpassing en verandering; dat het Binnenhof steeds meebeweegt met de veranderende samenleving. Dit illustreert het vertrekpunt:

> *'De renovatie van het Binnenhof is noodzakelijk om de Nederlandse parlementaire democratie en haar geschiedenis te behouden op deze bijzondere historische plek, voor onszelf en de generaties na ons.'*

Communicatie, ook bij de hiervoor genoemde activiteiten, is altijd gebaseerd op dit concept en wordt verder uitgewerkt met de partijen die bij het vervolg zijn betrokken. Denk hierbij aan bijzondere 'reason to travel' activiteiten met grote cultuur- en kwaliteitswaarde, activiteiten waarin de rijke historie van het Binnenhof centraal staat en de communicatie met de directe omgeving als onderdeel van het omgevingsmanagement.

Aanpak per doelgroep
Doelstelling van de communicatie aanpak is om in inhoud, opzet en structuur heldere en relevante communicatie mogelijk te maken met de verschillende doelgroepen, waaronder de directe omgeving en bezoekers, maar ook de pers en media. De boodschap verschilt per doelgroep. Zo is die voor de directe omgeving gericht op informatie over wat er wanneer gebeurt. De boodschap voor bezoekers en het grote publiek is meer gericht op bijzondere activiteiten en informatie rond de renovatie. Voor de doelgroepen 'directe omgeving', 'bezoekers' en 'passanten' lichten we de communicatie aanpak hieronder kort toe.

De verschillende communicatiedoelgroepen worden op een voor hen logische, passende en relevante manier geïnformeerd. Hiervoor wordt een duidelijke en toegankelijke communicatiestructuur ingericht.

Directe omgeving
Tot de directe omgeving van het Binnenhof behoren omwonenden, ondernemers, horeca, vastgoedeigenaren en het Mauritshuis en andere instellingen. Zij zullen hinder ondervinden van de renovatie en zijn, meer dan andere doelgroepen, het meest gebaat bij open, tijdige en volledige informatie over alle stappen en fases in het renovatieproject. Enerzijds om goed voorbereid te zijn op veranderingen in de directe omgeving zoals bouwhinder en bereikbaarheid. Anderzijds om -indien nodig- tijdig in gesprek te kunnen gaan met de projectorganisatie over persoonlijke en omgevingsbelangen. De belangen vanuit de directe omgeving zijn bekend bij de projectorganisatie en blijven gedurende de hele renovatie onderwerp van gesprek.

Voor het regelmatig uitwisselen van ervaringen, belangen en informatie over de voortgang kunnen we bestaande

communicatiekanalen en –middelen gebruiken. Voor informatie over werkzaamheden of veranderingen op korte termijn, zullen mogelijk nieuw te ontwikkelen middelen worden ingezet die snel en tijdig zijn, zoals whatsapp-groepen, mails, sms-berichten, brieven en nieuwsbrieven.

Omgevingscommunicatie wordt tegelijkertijd met het omgevingsmanagement ingevuld. Het Rijksvastgoedbedrijf neemt hiervoor het initiatief.

Van kroontjespen tot 24/7 online

Het communicatieconcept omvat verhalen, beelden, activiteiten, films en bijeenkomsten over verschillende facetten van het Binnenhof. De rol die het complex speelde in de afgelopen eeuwen wordt opnieuw belicht en waar zinvol vergeleken met de huidige tijd. Vanzelfsprekend gaat het dan over de democratie, maar ook over thema's als wonen en werken, mode, ambachten, eten, handel, muziek, dieren, transport, vluchtelingen, veiligheid en de geschiedenis van onze samenleving. Uiteraard is er ook aandacht voor de manier waarop de panden door de eeuwen heen werden gemoderniseerd: van kaarsverlichting naar duurzame led-verlichting en van open vuur naar klimaatbeheersing. Dat allemaal in de context van een samenleving die steeds in beweging is: van kroontjespen tot 24/7 online en van kanon tot irisscan.

Bezoekers
Nationale en internationale bezoekers, de travel-trade market en tour operators zijn gebaat bij een helder beeld van de intentie van het project en de met de renovatie samenhangende activiteiten in de binnenstad. Niet alleen de activiteiten gebaseerd op 800 jaar geschiedenis, maar juist ook die unieke manifestaties die een 'reason to travel' kunnen zijn. Om dit goed en snel te communiceren met zakelijke doelgroepen is de uitwerking van de positionering van het Binnenhof als onderdeel van de historische binnenstad en de 'Quality of Life, Haags DNA' noodzakelijk. Op basis daarvan zal over het Binnenhof een aanvulling op de Toolkit www.merkdenhaag.nl gemaakt worden. Vanzelfsprekend is de samenwerking van alle relevante spelers in het domein van marketing en communicatie hierbij nodig.

Uitwerking van de positionering van het Binnenhof als onderdeel van de historische binnenstad en de 'Quality of Life, Haags DNA' om over te brengen wat de locatie Binnenhof en de binnenstad van Den Haag tijdens de renovatie aan activiteiten biedt. Den Haag Marketing neemt hierin het initiatief.

Om nationale en internationale bezoekers te bereiken, wordt gebruik gemaakt van de kanalen en contacten van Den Haag Marketing, Stichting Marketing Haagse Binnenstad, NBTC, boekingspartners en andere samenwerkende partijen.

Passanten
Dagelijks gaan vele mensen fietsend of wandelend over het Binnenhof. Voor hen is het belangrijk dat er een alternatieve route geboden wordt en dat hierover 'op locatie' heldere communicatie is. Waar mogelijk worden passanten ook 'verleid' om tijd te besteden aan de achtergronden van de renovatie en aan de communicatie over 800 jaar verandering

op het Binnenhof. Op locatie zal dus naast de ‘need-to-know’ informatie over tijdelijke routes en verkeerssituaties ook ‘nice-to-know’ informatie te vinden zijn over de renovatie en geschiedenis.

Beeld én woord
Voor alle communicatie geldt dat de gebruikte middelen passend zijn voor de doelgroep en de inhoud. Daarbij wordt een mix gebruikt van persoonlijk contact, dialoogvormen, interviews, meer traditionele teksten en beelden én de meest actuele digitale en sociale media die in de jaren tot 2025 beschikbaar zijn. De communicatie vindt plaats in beeld en woord, waarbij de nadruk zal liggen op het visuele aspect. De keuze van de communicatiemiddelen zal altijd gericht het ervaren en beleven ondersteunen van het steeds veranderende Binnenhof dat zich aanpast aan de tijd.

Door het gebruik van state-of-the-art communicatiemiddelen kan een grote groep worden bereikt en wordt informatie op een snelle, slimme en toegankelijke manier gedeeld.

Rond de bouwplaats zal op meerdere manieren en over verschillende onderwerpen gecommuniceerd worden. De bouwplaats als informatie- en belevingspunt. Met aandacht voor de aantrekkelijkheid van de bouwplaats zoals bouwhekken en ‘aangezicht’, voor het bezoeken van de bouwplaats en voor achtergrondinformatie, praktische gegevens en bewegwijzering.

‘Grote bezoekers-stromen op gang houden’

7.

De volgende stap

In deze rapportage staan veel verschillende aandachtspunten, voorstellen en maatregelen beschreven die vóór de start van de renovatie van het Binnenhof in 2020 uitgewerkt moeten worden. Om dit te realiseren, wordt een 'Kernteam Omgeving Binnenhof' samengesteld; een klein team met slagkracht en een relevant netwerk, dat stuurt op de totstandkoming van een omgevingsprogramma voor de komende jaren. In dit omgevingsprogramma worden voorstellen uitgewerkt zoals het informatiecentrum, tentoonstellingen en evenementen, bewegwijzering en aankleding van de bouwplaats. Voor zowel het omgevingsprogramma als de communicatie is '800 jaar geschiedenis en toekomst' het overkoepelende thema.

Het Kernteam Omgeving Binnenhof bestaat uit vertegenwoordigers van de volgende organisaties:

1. Bureau Binnenstad namens Stichting Binnenstad Den Haag
2. Den Haag Marketing
3. ProDemos
4. Gemeente Den Haag
5. Rijksvastgoedbedrijf

De gedachte is, dat in dit kernteam ook een vertegenwoordiger plaatsneemt namens de Haagse culturele sector (musea en/of podiumkunsten).

De leden van dit team werken samen aan het realiseren van de voorstellen en maatregelen die beschreven staan in dit document. Ieder maakt zich vanuit zijn/haar eigen expertise en vakgebied sterk voor de uitwerking van alle activiteiten. Het streven is om een integraal omgevingsprogramma op te leveren in 2017.

Het Kernteam Omgeving Binnenhof wordt ondersteund vanuit het Rijksvastgoedbedrijf door één of meer personen met de volgende taken:

- vervullen van de rol van secretaris van het Kernteam Omgeving Binnenhof;
- opstellen van het omgevingsprogramma, op basis van de voorstellen uit deze rapportage "Renovatie Binnenhof: met oog voor de omgeving" en de nadere invulling die het Kernteam Omgeving Binnenhof daar aan geeft;
- coördinatie van de activiteiten die worden uitgezet vanuit het Kernteam Omgeving Binnenhof, o.a. met behulp van een kalender waarop alle omgevingsactiviteiten staan vermeld;
- organisatie van klankbordbijeenkomsten met relevante stakeholders uit de omgeving van het Binnenhof;
- eerste aanspreekpunt voor de omgeving van het Binnenhof en onderhouden van een breed netwerk op en rondom het Binnenhof;

- verzorgen van de omgevingscommunicatie, in samenwerking met de gemeente;
- verzorgen van planning en financiële onderbouwing.

> Kernteam Omgeving Binnenhof is een klein team met slagkracht en een relevant netwerk, dat stuurt op de totstandkoming van een omgevingsprogramma voor de komende jaren.

In gesprek blijven

Direct om dit team bevindt zich een eerste ring van vertegenwoordigers van betrokkenen uit de directe omgeving. In concreto betreft het de leden van het huidige Omgevingsoverleg en de drie werkgroepen 'Rondom de bouwplaats', 'Bezoekers' en 'Communicatie'. Zij blijven – indien zij dat zelf ook wensen – betrokken bij het vervolgtraject, zij het minder intensief. Gemeente en Rijksvastgoedbedrijf blijven zo in gesprek met (vertegenwoordigers van) omwonenden, ondernemers, culturele instellingen, marketingorganisaties en vele belangenorganisaties die op de een of andere manier in aanraking zullen komen met de gevolgen van de renovatie. Hierbij kunnen ook vertegenwoordigers aanhaken die tot nu toe nog niet aan tafel hebben gezeten; de deur staat open.

Vanuit het Kernteam Omgeving Binnenhof zal deze cirkel van belanghebbenden worden geïnformeerd over en betrokken bij de plannen en activiteiten die worden uitgewerkt. De mate waarin stakeholders kunnen participeren in de totstandkoming van de plannen varieert per onderwerp. Via deze groep vertegenwoordigers wordt een grote groep belanghebbenden bereikt. Hiervoor zet het Rijksvastgoedbedrijf een mix aan communicatiekanalen en middelen in, waar andere organisaties gebruik van kunnen maken.

Deelnemers Kernteam Omgeving Binnenhof:

Binnenstad
Den Haag
Publiek Private
Samenwerking
><

Bureau Binnenstad namens Stichting Binnenstad Den Haag
Stichting Binnenstad Den Haag behartigt en coördineert de belangen van de private partijen in de Haagse binnenstad, zoals bewoners, ondernemers en eigenaren.

denhaag.com
denhaagmarketing

Den Haag Marketing
Den Haag Marketing is verantwoordelijk voor de marketing (strategie en uitvoering) richting bezoekers en het geven van advies aan gemeente en marktpartijen over de toeristische infrastructuur. Den Haag Marketing promoot wat er in Den Haag te doen is en voor de beoogde doelgroepen interessant is.

ProDemos
Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos
ProDemos is het 'Huis voor democratie en rechtsstaat'. Vanuit het Bezoekerscentrum biedt ProDemos rondleidingen, educatieve programma's, debatten, exposities, cursussen en andere activiteiten voor tienduizenden scholieren, studenten, leden van politieke organisaties, toeristen en andere geïnteresseerden. Via ProDemos ervaren zij hoe politiek, democratie en rechtsstaat functioneren.

Gemeente Den Haag
De gemeente bevordert en ziet toe op een goed woon-, leef- en economisch klimaat in de stad.

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Rijksvastgoedbedrijf
Het Rijksvastgoedbedrijf is eigenaar van het Binnenhof en verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van de renovatie van het Binnenhof met oog voor en in samenwerking met de omgeving.

BIJLAGE:
Deelnemers Omgevingsoverleg en werkgroepen

Jan Altenburg
Rijksvastgoedbedrijf
Projectmanager publieksfunctie Renovatie Binnenhof

Marco van Baalen
Haags Historisch Museum
Directeur, bestuurslid Stichting Binnenstad Den Haag namens culturele sector

Dounia El Baraka
Bureau Binnenstad
Den Haag
Programmamanager Binnenstad

Ellen Bekkering
Stichting Binnenstad
Den Haag
Voorzitter, tevens directeur Rabobank regio Den Haag

Natalie Bos
Mauritshuis
Senior Communicatieadviseur a.i.

Govert van Boxtel
Raad van State
Directeur Bedrijfsondersteuning

Charlotte Cammelbeeck
Gemeente Den Haag
Senior projectleider Dienst Stedelijke Ontwikkeling

Karim Cloos
Café Restaurant De Eeuwige Jachtvelden
Deelname namens Stichting Plein Horeca

Ad Dekkers
Bureau Binnenstad Den Haag
Directeur, voorzitter Omgevingsoverleg

Marjolein van Dommelen
Zelfstandig
Voorzitter werkgroep Communicatie (Omgevingsoverleg)

Pieter Dijckmeester
Rijksvastgoedbedrijf
Projectdirecteur renovatie Binnenhof

Marco Esser
Den Haag Marketing
Algemeen Directeur

Willem Frens
Bewoners rondom het Plein
Voorzitter bewonersvereniging, tevens ondernemer (BA2C)

Emile Gassler
Bewoners Lange Vijverberg
Omwonende, ondernemer (Van Noort Gassler & Co accountants & adviseurs)

Jan van Gils
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Hoofd Facilitaire Dienst

Maruschka Greven
Overkoepelend Overleg Pleinkwartier (OOP)
Voorzitter OOP en Ondernemersvereniging Pleinkwartier, ondernemer (eigenaar Goudshop)

Eddy Habben Jansen
ProDemos
Directeur

Julian von Harras
Rijksvastgoedbedrijf
Projectmanager

Rita van Hasselt
Stichting Binnenstad Den Haag
Secretaris, vertegenwoordiger bewonersbelangen

Eric Janssen
Internationaal Perscentrum Nieuwspoort
Directeur/bestuurder

Anita de Jong
ProDemos
Senior Communicatieadviseur

Charlotte Kamermans
Binnenstad Ondernemers Federatie (BOF)
Secretaris

Alexander Klapwijk
Mauritshuis
Marketing Communicatie

Ton Kroeze
Ondernemersvereniging Pleinkwartier, Overkoepelend Overleg Pleinkwartier (OOP)
Voorzitter, ondernemer

Frans van der Leeuw
Stichting Vrienden van de Hofvijver
Voorzitter

Behzad Mehrabi
BIZ Haagsche Entree, Day to go
Ondernemer, bestuurslid OOP

Farhzad Mehrabi
BIZ Haagsche Entree, Day to go
Ondernemer

Carolien Nederlof
Gemeente Den Haag
Programma manager Toerisme

Mark van Oosterhout
Gemeente Den Haag
Projectmanager, voorzitter werkgroep Bezoekers (Omgevingsoverleg)

Fabian Paagman
BIZ Haagsche Entree, boekhandel Paagman
Ondernemer

Marty Plas
Mauritshuis
Hoofd Facilitaire Zaken

Mariëtte Poll
Ministerie van Algemene Zaken
Projectleider renovatie Binnenhof

Gabriële Rijsemus
Gemeente Den Haag
Senior Communicatieadviseur

Wendy Schaap
Rijksvastgoedbedrijf
Senior Communicatieadviseur

Gerad Schoenaker
Eigenaren Vereniging Binnenstad Den Haag
Voorzitter, Partner Sens Real Estate en bestuurslid Stichting Binnenstad Den Haag

Désiree Schreurs
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Communicatieadviseur

Elske Schreurs
Mauritshuis
Senior Communicatieadviseur

Manon Slot
Gemeente Den Haag
Senior Communicatieadviseur

Robert Stroeve
Vereniging BIZ Haagsche Entree
Voorzitter en ondernemer (eigenaar SQM Vastgoed)

Jacco van der Vegte
Rijksvastgoedbedrijf
Projectmanager, voorzitter werkgroep Rondom de Bouwplaats (Omgevingsoverleg)

Willy van Wely
ProDemos
Senior Communicatieadviseur

Angelique Werner
Stichting Marketing Haagse Binnenstad
Marketing Manager

Marcel Westerdiep
Museum Escher in het Paleis, PIT (Partners in toerisme)
General Manager, vertegenwoordiger PIT

Mariëtte de Wijs
Den Haag Marketing
Manager Marketing

Overleg Renovatie Binnenhof

24/7 of 18/24

bereikbaar?

pendelbussen

onze brainstorms lopen altijd nogal uit de hand...

Welkom! Wil je hier aan het hoofd komen zitten?

...Nee, maar wél in de buurt van de koffie!

800 jaar geschiedenis

kunnen we dit als basis gebruiken?

wij zien hier veel overeenkomsten met de werkgroep communicatie.

De meest gemaakte foto van Den Haag!

HÉ, ZIET DIE VERVUILENDE WERKPLEK ER EIGENLIJK UIT?

WE MOETEN HEEL EERLIJK ZIJN OVER DE RISICO'S!

wat alle factoren zijn in handen van de projectgroep renovatie!

We gaan dit VÉÉL beter doen dan het Toernooiveld, - pas op, want daar zit HEEL VEEL PIJN bij de omgeving!

MAURITSHUIS
1e KAMER
2e KAMER
MC

GROTE BEZOEKERSSTROMEN OP GANG HOUDEN

WAAR IS DIE SAID AAN ZEE NOU?

Communicatie

Bereikbaarheid

21 november 2016 → passanten, ondernemers, Mauritshuis, bewoners...

WAT IS DE DIKKE RODE DRAAD?

LEEFBAAR EN BEWOONBAAR
VOOR DE DIRECTE OMGEVING

SCHOON

VEILIG

GROEN

BEREIKBAAR

Laten we bij de mensen aanbellen en het even zelf uitleggen

TRING!

EEN

APP!

Binnenhof

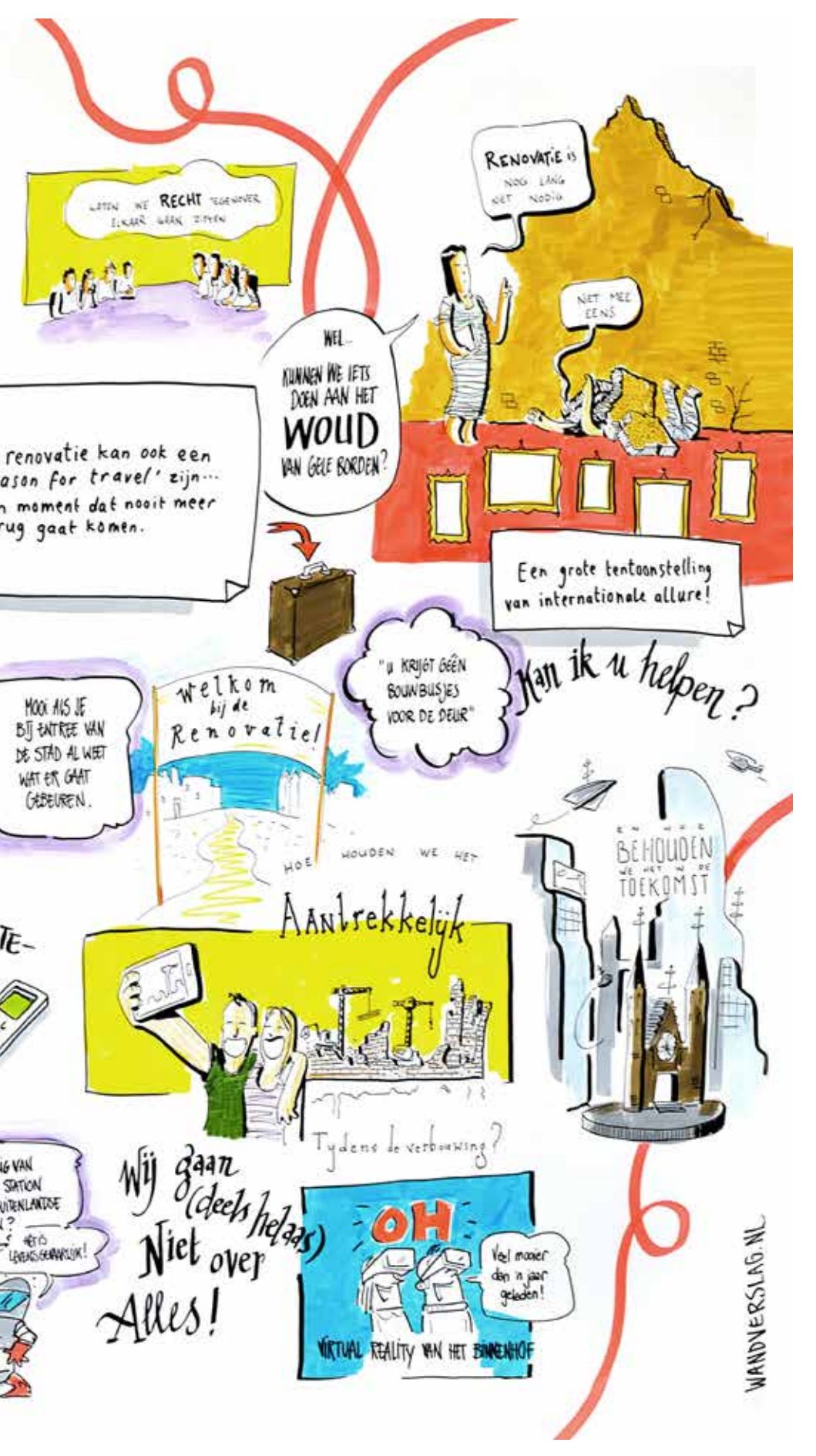

LATEN WE RECHT TEGENOVER ELKAAR GAAN ZITTEN
RENOVATIE IS NOG LANG NIET NODIG
NIET MEE EENS
WEL... KUNNEN WE IETS DOEN AAN HET WOUD VAN GELE BORDEN?
renovatie kan ook een ason for travel' zijn... n moment dat nooit meer rug gaat komen.
Een grote tentoonstelling van internationale allure!
"U KRIJGT GEEN BOUWBUSJES VOOR DE DEUR"
Kan ik u helpen?
MOOI ALS JE BIJ ENTREE VAN DE STAD AL WEET WAT ER GAAT GEBEUREN.
welkom bij de Renovatie!
HOE HOUDEN WE HET
EN HOE BEHOUDEN WE HET IN DE TOEKOMST
Aantrekkelijk
Tydens de verbouwing?
Wij gaan (deels helaas) Niet over Alles!
OH
Veel mooier dan 'n jaar geleden!
VIRTUAL REALITY VAN HET BINNENHOF
WANDVERSLAG.NL

Colofon

Dit is een uitgave van het Omgevingsoverleg Renovatie Binnenhof. Informatie uit deze uitgave mag vrijelijk worden overgenomen, op voorwaarde van bronvermelding.
Bij de totstandkoming van dit document en de overleggen die hieraan vooraf zijn gegaan, is uiterst zorgvuldig te werk gegaan. Dit neemt niet weg dat mogelijk niet alle stakeholders direct of indirect bij de overleggen zijn betrokken. Als u een bijdrage had willen leveren, of dat alsnog wilt doen, nodigen we u uit contact op te nemen met het Rijksvastgoedbedrijf.

Aan de inhoud van deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend. Evenmin aanvaarden auteurs en uitgever aansprakelijkheid voor eventuele onvolkomenheden en de gevolgen hiervan.

Fotografie: Rijksvastgoedbedrijf, Den Haag Marketing, ProDemos, Corné Bastiaansen, Jurjen Drenth.
Historisch kaartmateriaal: Gemeente Den Haag.
De illustraties zijn ontleend aan een 'wandverslag' door tekenaars van Ahaaaa! The Actor Factory tijdens een inspiratiesessie met het Omgevingsoverleg en de drie werkgroepen op 21 november 2016.

Den Haag, maart 2017

Voor meer informatie: www.rijksvastgoedbedrijf.nl/binnenhof
Vragen: www.rijksoverheid.nl/contact

RENOVATIE

BINNENHOF

MET OOG VOOR DE OMGEVING